

Únosnost vrutových spojů u thermowoodu

Thermowood neboli „tepelně upravené dřevo“ je v praxi známý a poměrně využívaný materiál. Je to jeden ze způsobů úpravy dřeva, kdy se vhodným působením tepla vylepšují některé jeho užité vlastnosti. K jeho přednostem patří i to, že nejsou použity chemické látky a dřevo si zachovává svůj přírodní charakter. Vlastnosti thermowoodu, jako je rozměrová stálost, větší odolnost proti houbám a hmyzu, ale i pokles některých pevnostních charakteristik, jsou dobře známé. Existuje i dobré povědomí o možnostech lepení tohoto materiálu. Informací o mnohem častějším způsobu spojování – pomocí vrutů – je však velmi málo.

Autoři: Ing. Tomáš Holeček
Ing. Vlastimil Borůvka, Ph.D.
doc. Ing. Aleš Zeidler, Ph.D.
Fakulta Lesnická a dřevařská ČZU v Praze
Kontakt: boruvkav@fld.czu.cz
zeidler@fld.czu.cz

Vzhledem ke svým vlastnostem, jako je rozměrová stabilita v podmínkách měnící se vlhkosti prostředí a odolnost proti biologickým škůdcům bez použití chemické ochrany dřeva, má termodřevo velký potenciál např. v použití na fasády domů. Dále se hojně využívá na podlahové systémy ve venkovní expozici, obložení bazénů, saun a venkovních vířivek. V neposlední řadě se aplikuje v konstrukcích, kde je však limitován použitým tepelným stupněm úpravy tak, aby byla zaručena bezpečnost konstrukce z titulu poklesu jeho pevnostních vlastností. Jedná se zejména o altány, přístřešky pro auta a různé venkovní rošty.

Proč řešit únosnost vrutů u thermowoodu?

Vrut je jeden z nejpoužívanějších konstrukčních spojů ve dřevě. I pro účely, na které se thermowood především využívá, se pro spojování používají nejčastěji vruty. Moderní výrobní prostředky dovolují vyrábět nejrůznější typy vrutů z široké škály materiálů. Otázkou však je, zdali tyto vruty mají nějaké opodstatnění a jestli má smysl používat specializované vruty na specifické druhy materiálů, jakým je například právě ther-

mowood. Je tedy nezbytné ověřit, jaké výhody a nevýhody mají v rámci různých tepelných stupňů úpravy tak, aby v praxi nedošlo k použití nevhodných vrutů.

Metodika

Použité tepelné režimy byly voleny tak, aby zahrnuly všechny používané teploty úprav a zároveň, aby mezi jednotlivými úpravami byl stejný teplotní rozestup (140 °C, 180 °C a 220 °C). Zkušební tělesa, v celkovém počtu 240 kusů, byla vymanipulována z přířezů o rozměrech 400x55x660 mm a následně tepelně upravena. Rozměr zkušebních těles 50x50x150 mm a vlastní zkušební postup odpovídá normě ČSN 49 0135. Před vlastní zkouškou byla tělesa klimatizována na 12% vlhkost dřeva. Porovnávány byly dva typy vrutů, a to vrut do dřeva s předvrtávací špičkou Fischer Power Fast FPF-ST 4,0x50 YZP 500 a standardní vrut do dřeva 4,0x50 s označením 7505A - C1, který byl navíc aplikován jak bez předvrtání, tak i do předvrtaných otvorů. Odpor proti vytažení byl hodnocen ve všech třech základních směrech – podél vláken a kolmo na vlákna (v radiálním i tangenciálním směru). Pro každý typ vrutového spoje bylo použito 480 kusů jednotlivých typů vrutů, tj. 40 kusů pro jeden směr a jednu úpravu.

Výsledky

Standardní vrut bez předvrtání má v průměru nejvyšší hodnoty odporu ve všech třech tepelných modifikacích. Procentuální pokles je vztažen k refe-

renčnímu vzorku bez tepelné úpravy. První tepelná úprava byla při 140 °C a snížila odpor proti vytažení v průměru o 2,3 %, druhá tepelná úprava při 180 °C zapříčinila pokles v průměru o 20,2 %. Třetí tepelná úprava při 220 °C způsobila pokles odporu v průměru až o 23,3 %. Z těchto údajů vyplývá, že mezi přírodním dřevem a tepelně modifikovaným dřevem při 140 °C je zanedbatelný rozdíl, ale mezi přírodním dřevem a modifikací na 180 °C je nejvyšší rozdíl. Dá se tedy říci, že rozmezí 140 až 180 °C je z hlediska změn ve dřevě nejkritičtější a během těchto teplot dochází k většině změn, což dokládá i fakt, že rozdíl poklesu odporu proti vytažení mezi 180 a 220 °C je pouze 3,1 %. **Standardní vrut předvrtaný** je dalším typem vrutu, kde se ještě navíc sleduje faktor předvrtání, jestli má vliv na únosnost spoje. Potvrdilo se, že u většiny spojů předvrtání snížilo odpor proti vytažení (oproti nepředvrtanému vrutu) – v průměru o 6,5 %. Pokles odporu u předvrtaného vrutu důsledkem tepelné modifikace při 140 °C je v průměru o 12,2 % vůči neupravenému dřevu. Tento faktický údaj naznačuje, že s předvrtáním je pokles odporu patrnější i při prvním teplotním stupni úpravy oproti vrutu nepředvrtanému. Druhá teplotní modifikace při teplotě 180 °C způsobila pokles odporu proti vytažení v průměru o 28,7 % a při poslední tepelné úpravě při 220 °C byl pokles v průměru o 32,7 % vůči neupravenému dřevu. Ze souhrnu naměřených dat rovněž vyplynulo, že při předvrtání je mezi jednotlivými teplotními úpravami mnohem větší pokles odporu, a to o cca 10 %, než u vrutu nepředvrtaného, kde

Tabulka 1: Pokles odporu proti vytažení v závislosti na tepelné modifikaci a směru, vyjádřený procenticky vůči standardnímu nepředvrtanému vrutu

se jedná pouze o cca 7% pokles mezi jednotlivými teplotními stupni.

Vrut s předvrtávací špičkou je jeden z nejpoužívanějších vrutů z hlediska použití v dřevěných konstrukcích. Jeho specifická konstrukce, která umožňuje samo-předvrtání do materiálu, má v průměru nejnižší naměřené hodnoty jak v tepelně neupraveném, tak i v tepelně modifikovaném dřevě. *(Poznámka: U tepelně neupraveného dřeva je průměrná hodnota výrazně ovlivněna velmi nízkými hodnotami v axiálním směru, naopak v příčných směrech mohou být výsledky ve srovnání s předvrtaným vrutem lepší.)* Tento vrut v axiálním směru je naprosto nevhovující. Pokles odporu vůči přírodnímu dřevu u tepelné modifikace při 140 °C je v průměru o 5,9 %, u druhého stupně modifikace při 180 °C je pokles v průměru o 23,2 % a u třetí modifikace při 220 °C je pokles v průměru o 29,5 %. Tyto hodnoty odporu proti vytažení jsou vůči nepředvrtanému vrutu mnohem nižší, což je důsledkem konstrukce vrutu (samo-předvrtávací špička), která nepoškozuje materiál a tudíž nezpůsobuje praskliny v okrajových zónách materiálu. Vliv směru a tepelné úpravy u jednotlivých typů vrutů blíže uvádějí tabulky.

Závěr

Thermowood je materiál používaný zejména pro své značné výhody, především rozměrovou stabilitu a odolnost proti houbám a hmyzu. Je nutné ale počítat s tím, že tepelná modifikace dřeva, v našem případě smrku, snižuje odpor proti vytažení vrutů, a to u všech typů testovaných vrutů. Na základě výše uvedených výsledků je zřejmé, že pro nosnou konstrukci je vhodnější použít přírodní dřevo bez tepelné úpravy a na ni potom připevňovat prvky z tepelně modifikovaného dřeva – například venkovní fasádní palubky. Nejvýhodnější vruty z hlediska pevnosti jsou standardní vruty do dřeva při použití bez předvrtání, u kterých je nejmenší pokles síly a ze všech testovaných vrutů mají nevyšší odolnost proti vytažení. ■

Tabulka 3: Naměřené průměrné hodnoty odporu (síla v N) proti vytažení u jednotlivých typů vrutových spojů, pro jednotlivé anatomické směry a teplotní stupně úpravy

	Radiální	Tangenciální	Axiální
Bez tepelné úpravy			
Standardní vrut předvrtaný	15,7	13,3	14,1
Samo-předvrtávací vrut Fischer	13,9	9,8	41,0
Tepelná úprava 140 °C			
Standardní vrut předvrtaný	4,9	0,0	9,9
Samo-předvrtávací vrut Fischer	11,4	12,0	27,8
Tepelná úprava 180 °C			
Standardní vrut předvrtaný	6,7	1,0	5,6
Samo-předvrtávací vrut Fischer	17,2	17,2	14,5
Tepelná úprava 220 °C			
Standardní vrut předvrtaný	-2,4	7,6	1,8
Samo-předvrtávací vrut Fischer	27,2	21,8	20,5

Tepelná úprava	140 °C	180 °C	220 °C
Standardní vrut nepředvrtaný			
radiální směr	-3,5	16,0	13,2
tangenciální směr	-3,9	8,0	19,3
axiální směr	14,4	36,7	37,3
průměr	2,3	20,2	23,3
Standardní vrut předvrtaný			
radiální směr	8,3	24,2	28,6
tangenciální směr	10,0	19,4	24,3
axiální směr	18,3	42,4	45,2
průměr	12,2	28,7	32,7
Samo-předvrtávací vrut Fischer			
radiální směr	5,7	27,1	35,9
tangenciální směr	12,2	26,1	30,2
axiální směr	-0,1	16,5	22,4
průměr	5,9	23,2	29,5

Tabulka 2: Pokles odporu proti vytažení v závislosti na tepelné modifikaci a směru, vyjádřený procenticky vůči neupravenému dřevu. (Záporné hodnoty v tabulce značí nárůst odporu oproti neupravenému dřevu.)

	Bez tep. úpravy	140 °C	180 °C	220 °C
Standardní vrut nepředvrtaný				
radiální směr	1437	1318	1090	1026
tangenciální směr	1388	1250	1119	1051
axiální směr	1338	1093	771	734
průměr	1388	1220	993	937
Standardní vrut předvrtaný				
radiální směr	1211	1253	1018	1051
tangenciální směr	1204	1250	1107	972
axiální směr	1150	984	728	720
průměr	1188	1162	951	914
Samo-předvrtávací vrut Fischer				
radiální směr	1238	1167	902	793
tangenciální směr	1253	1101	926	875
axiální směr	789	790	659	613
průměr	1093	1019	829	760

ROJEK - TRADICE A KVALITA OD ROKU 1921

POZVÁNKA

na předváděcí dny dřevoobráběcích strojů a tepelné techniky ROJEK

26. - 29. května a 1. - 5. června 2015

Sídlo společnosti a vzorkovna v Častolovicích.

Dovolujeme si Vás pozvat do sídla společnosti v Častolovicích k návštěvě vzorkoven se sortimentem dřevoobráběcích strojů a tepelné techniky **od 9⁰⁰ do 16⁰⁰ hod.**

Dále k prohlídce výrobního závodu v Kostelci nad Orlicí s představením výroby dřevoobráběcích strojů a kotlů na tuhá paliva **od 9⁰⁰ do 14⁰⁰ hod.**

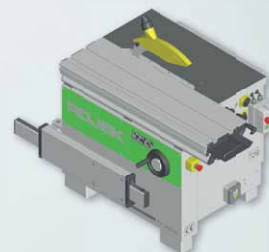
Výrobní závod v Kostelci nad Orlicí.

✓ **Novinky 2015**

✓ **Akční ceny a nabídky**

✓ **Informace k dotačním programům na tepelnou techniku a stroje**

nová
zelená
úsporám

Těšíme se na Vaši návštěvu.

ROJEK prodej, spol. s r.o.
Masarykova 16, 517 50 Častolovice
Česká republika
www.rojek.cz

DŘEVOOBRÁBĚCÍ STROJE
Mob.: 737 237 262, 731 421 894
Tel.: 494 339 122
e-mail: tprodej@rojek.cz

TEPELNÁ TECHNIKA
Tel.: 494 339 134/144
Mob.: 731 663 189
e-mail: teplnatechnika@rojek.cz

WWW.ROJEKSTROJE.CZ
Mob.: 731 421 894
e-mail: obchod@rojekstroje.cz

PORTÁLOVÉ OBRÁBĚCÍ CENTRUM

ACCORD FX-M

- 3-4-5 osá obráběcí hlava
- multifunkční hliníkový rastrový stůl
  - max. výška obrobku: 350 mm
  - max. velikost stolu: 6.300 x 2.120 mm

TÝDEN SE SLEVOU 2015 → KOSTELEK NAD ORLICÍ 27. – 29. 5. PRAHA 10. – 12. 6.

www.panas.cz

top technologie od scm